

Ingrid Kristine Pettersen, førsteamanuensis, UiT, Norges Arktiske Universitet, Finn-Arne Egeness, bransjeanalytiker sjømat, Nordea og. Eivind Hestvik Brækkan, Sjømatanalytiker, Norges sjømatråd

INNSPILL: Finn-Arne Egeness, bransjeanalytiker sjømat, Nordea, Ingrid Kristine Pettersen, førsteamanuensis, UiT, Norges Arktiske Universitet, Eivind Hestvik Brækkan, Sjømatanalytiker, Norges sjømatråd

innspill@kystogfjord.no

18.10.2022
09:59

Rekordstor prispremie for fryst torsk

Tre av landets fremste torskeanalytikere har sett nærmere på den rekordstore prisforskjellen mellom fersk og fryst torsk. Her er konklusjonen:

Prisdifferansen mellom fryst og fersk torsk er 14 kroner og rekordhøy. Hvorfor er det slik og hva betyr det for næringen?

- Vi ser tre hovedårsaker; sertifiseringsmerket for bærekraftige fiskerier, torskens opprinnelse og varslet nedgang i torskekvotene.

Torsken har aldri vært mer verdifull

Torsken er den viktigste arten i norsk fiskerinæring. Fortsetter prisene på dagens nivå og hele torskekvoten blir fisket, vil førstehåndsverdien i år passere 10 milliarder norske kroner. Aldri før har torsken vært mer verdifull målt i førstehåndsverdi. Torsken landes både som fersk og fryst. Typisk lander kystflåten torsken fersk, mens den havgående flåten leverer torsken fryst.

Prisforskjell mellom fersk og fryst torsk har økt kraftig i 2022

Historisk har prisforskjellen mellom fersk og fryst torsk vært rundt 5 kroner per kilo, i favør den fryste torsken. I motsetning til den ferske torsken, er den fryste torsken emballert og klargjort for eksport når den landes. Prisdifferansen har derfor dels reflektert kostnadene norsk fiskeindustri har hatt med å pakke og emballere den ferske torsken før eksport.

Tall fra Norges Råfisklags viser at i år har denne prisforskjellen økt betydelig.

Fryst torsk i vektclassen 2,5 – 6 kg var rundt 6 kroner dyrere enn den ferske i første kvartal i år. Dette er rundt en krone mer enn på samme tid i fjor, og vel to kroner mer enn samme periode i 2019 og 2020.

I april, mai og juni økte differansen betydelig, til henholdsvis 8, 12 og 14 kroner. Siden juni har prisdifferansen ligget på rundt 14 kroner.

Tre faktorer forklarer prisforskjellen

Vår gjennomgang viser at det ikke bare er én, men flere forklaringer på den observerte prisforskjellen. De viktigste forklaringsvariablene er relatert til bærekraftmerke, opprinnelse og forventninger om kvotenedgang neste år. Skulle prisforskjellen fortsette, vil næringsaktørene kunne tilpasse seg både på sjø og land.

Bortfall av bærekraftmerket

En forklaring på prisforskjellen er bortfallet av miljø- og bærekraftsertifiseringen Marine Stewardship Council (MSC) for torsken fisket innenfor 12 nautiske mil fra kysten. Mens nær all fryst torsk fangstes utenfor 12 nautiske mil, blir rundt 80 prosent av den ferske torsken fisket innenfor 12 nautiske mil. Fordi man har manglet en gjenoppbyggingsplan for kysttorsken har all torsk fisket innenfor 12 nautisk mil mistet MSC-sertifiseringen. Dette skjer fordi det i fisket ikke er mulig å skille kysttorsken fra skreien som vandrer inn til kysten for å gyte.

Det er heller ikke alle mottakene som har mulighet til fysisk å skille mellom MSC-sertifisert og ikke-sertifisert torsk, derfor ender også noe av den ferske torsken som er tatt utenfor 12-mila opp uten MSC-sertifisering i markedet.

Vår gjennomgang av førstehåndsomsetningen i Norges Råfisklag tyder også på at fiskerne ikke har fått bedre betalt for den ferske torsken fisket utenfor 12 nautiske mil.

Miljømerket er viktig i mange av de best betalende markedene for norsk torsk, slik som Tyskland, Sverige, Storbritannia og Frankrike. Ett av produktformatene til disse markedene er fryst filetblokk av torsk, som i stor grad er et biprodukt når filetbedriftene produserer ferske ryggstykker av torsk.

Handelsstatistikken viser at dette produktet har hatt en svakere prisvekst enn andre torskeprodukter i år. Hittil i år er eksportprisen på fryst filetblokk 9 prosent høyere enn i fjor. Til sammenligning har eksportprisen på fryst hel torsk økt med over 40 prosent.

Tallene viser også at varestrømmen er endret. I fjor var Storbritannia og Frankrike de største markedene for fryst filetblokk, nå går disse produktene i større grad til Spania og Portugal. Disse markedene har ikke samme forholdet til MSC.

Resertifiseringsprosessen er imidlertid i gang, og det er nå håp om å få tilbake MSC-merket innen juni 2023.

Russisk torsk

Russlands invasjon av Ukraina har påvirket alt og alle. Mange aktører ønsker ikke å kjøpe russisk fisk, samtidig gjør sanksjoner mot Russland at det har vært betalingsutfordringer til russiske selgere

Russerne fisker nesten 30 prosent av all torsken i Nordøst-Atlanteren, og de lander og eksporterer nesten all torsk fryst, enten som fryst filet eller fryst, sløyd og hodekappet. Norsk eksport av fryst hel torsk hadde en snittpris på 49 kroner mellom mars og juni i år, mens russisk eksport hadde en snittpris på 37 kroner. Dette tilsvarer en prisforskjell på 12 kroner i favør norsk torsk, aldri før har prisdifferansen vært større.

Kvotenedgang for torsk

Havforskerne anbefaler en kvotenedgang på 20 prosent for torsken neste år. Det er i større grad mulig å prise inn i fryst- enn i ferskmarkedet siden fryst torsk er et mer lagringsvennlig produkt enn fersk torsk.

Utsikter til kvotenedgang i 2023 kan dermed ha gitt utslag i høyere priser på fryst torsk allerede nå i år, altså før kvotenedgangen inntreffer, mens prisen på fersk torsk i langt større grad påvirkes av tilførselen på kort sikt.

Hva blir konsekvensene for innkjøpere av fersk og fryst torsk?

Produsentene av saltfisk og klippfisk som har mottaksanlegg nær de store fiskefeltene for torsk i Nord-Norge vil kunne profitere på å kjøpe inn og bruke mer ferskt råstoff enn tidligere. Det samme gjelder alle andre foredlere som har mulighet til å veksle mellom bruk av ferskt og fryst råstoff. Skulle prispremien fortsette kan det også bidra til at flere store kystfartøy fryser mer torsk ombord.

Vår gjennomgang viser at det ikke bare er én, men flere forklaringer på prisforskjellen mellom fersk og fryst torsk. Den russiske torsken og norsk torsk uten MSC-godkjenning utgjør nærmere halvparten av den atlantiske torsken som er tilgjengelig i det globale markedet. Når også den totale tilførselen av torsk går ned til neste år, blir det ytterligere knapphet på MSC-sertifisert ikke-russisk torsk. Summen av disse er vesentlig for å forstå den store prisdifferansen mellom fersk og fryst torsk. Så lenge den ferske torsken fisket innenfor 12 nautiske mil ikke har MSC-sertifisering, og så lenge markedet i mindre grad ønsker eller kan kjøpe russisk torsk, vil prisdifferansen være større enn normalt.